

Salonkikelpoista ja kansainvälistä?

Pääkirjoitus

Janus

Tutkimukselliseen osaamiseen kuuluvat oleellisesti tieteelliset konferenssit ja julkaisutoiminta. Sosiaalityön kansainvälisiä tieteellisiä konferensseja on Suomessa järjestetty yllättävän vähän. Perinteitä toki on pohjoismaisten sosiaalikorkeakoulukonferenssien muodossa jo kahdenkymmenen vuoden ajalta. Yliopistollisena oppialana sosiaalityö on nuori, ainakin muodollisesti. Alan itsenäistyminen tapahtui vasta 2000-luvun taitteessa sosiaalityön koulutusuudistuksen yhteydessä viimeistenkin yliopistojen vahvistaessa sosiaalityön pääaineena. Tässä vaiheessa tosin jo alkoi pitkäjänteinen työ tieteenalan kehittämiseksi kantaa hedelmää, kun 1980-luvun alussa alkanut maisteritasoinen sosiaalityön koulutus mahdollisti myös tieteellisen jatkokoulutuksen ja alalta väittelyn. Eurooppalaisessa sosiaalityön korkeakoulujen ja sosiaalityön ammattijärjestöjen yhteiskonferenssissa, Helsingissä kesälä 1999 esiintyi suomalainen sosiaalityön tutkimus jo varsin näyttävästi. Vasta perustetun Sosiaalityön tutkimuksen seuran ensimmäisenä voimanponnistuksena oli englanninkielisen, suomalaista väitöskirjatoista tutkimusta ja tutkimusmetodologista ajattelua esittelevän kirjan "Re-constructing social work research" (Karvinen ym. 1999) julkaiseminen konferenssin yhteydessä.

Sosiaalityön tutkimuksen seura perustettiin pohjoismaisten kollegoiden kannustamana ja jo vuonna 2001 se hyväksyttiin tieteellisten seurojen valtuuskuntaan. Pohjoismaisittain haluttiin koota sosiaalityön tutkimuksen voimat yhteisen keskustelun ja yhteistyön ääreen. Pohjoismaisessa ja myös kansainvälisessä perspektiivissä suomalainen sosiaalityön tutkimus on ollut tiennäyttäjän roolissa onnistuessaan akatemoitumaan kadottamatta käytäntöyhteyttään. Ei olekaan ihme, että Nordisk Forsan kuudenteen pohjoismaiseen konferenssiin, joka järjestettiin kuluvan vuoden helmikuussa Helsingissä, kokoontui runsaasti pohjoismaisia ja kansainvälisiä sosiaalityön tutkijoita. Samalla pidettiin myös seitsemännet kansalliset sosiaalityön tutkimuksen päivät. Yhteisenä teemana oli *Sosiaalityön muuttuva tietoympäristö – tiedontuotannon kehitysjännitteitä ja uusia lähestymistapoja*. Konferenssi-teemalla haluttiin viedä sosiaalityön ja sen tutkimusta koskevaa keskustelua uuden tietoyhteiskunnan ja uudenlaisten tietopohjaisuutta ja tiedonmuodostamista koskevien keskustelujen areenalle.

Pre-konferensseineen (Critical reflection in social work research) lähes viikon kestäneeseen konferenssiin osallistui noin 400 henkeä. Kaikki Pohjoismaat olivat hyvin edustettuina, ja osanottajia oli myös muualta maailmasta. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun tällainen sosiaalityön tutkimuksen pohjoismainen konferenssi järjestettiin Suomessa. Tässä Januksen numerossa julkaistaan valikoima konferenssin pääpuhujien puheenvuoroista.

Kuten maailmalla, myös Suomessakin taitetaan peistä tieteelliseen tutkimukseen pohjaavaan ja näyttöperusteiseen tietoon rakentuvasta asiantuntemuksesta ja tietoperusteisesta käytännöstä (evidence based practice) ammatillisen asiantuntijatoiminnan edellytyksenä, ajattelee moni, että on lähes masokistista johtaa ajatukset kyseenalaistamaan asiantuntijuuden lähtökohtia ja oikeutusta

sillä tavalla kuin Risto Eräsaari aikalaisanalyttisessä puheenvuorossaan tekee. Kuitenkin juuri tällainen refleктоiva ja kyseenalaistava "toinen objektiivisuus" täytyy olla sosiaalityön eettisesti kestävä tietämisen lähtökohtana. Suomalaisen sosiaalityön tutkimuksen perinteeseen kuuluu kriittisyys, itse-kriittisyys ja myös ulkoinen kyseenalaistaminen, mistä ei edes salonkikelpoisuuden kustannuksella ole syytä luopua. Ajassa on kyllä monenlaisia tutkimuksellisia ja tieteellisiä imperatiiveja. Glasgow'n yliopiston sosiaalityön professori Joan Orme käsittelee puheenvuorossaan näitä kysymyksiä hahmottaen sosiaalityön tiedontuotannon periaatteita ja paikkaa tiedemaailmassa. Tälle suhteelle on oleellista sosiaalityölle ominainen käytäntösuhde. Tanskalaisen Lars Uggerhoj'n puheenvuorossa avataan käytäntösuhdetta ja tiedontuotantoa valtasuhteena käyttäjiä osallistavan tutkimuksen keinoin. Esimerkkinään Uggerhoj käyttää ns. sorrettujen teatteria, joka mahdollistaa asioiden reflektiivisen tutkimisen. Ammattikäytäntöjen toimivuutta koskevan tieteellisen näytön tuottamista ja siinä tarvittavia tutkimusmenetelmiä pohtiessaan Uggerhoj kannustaa tutkimusta metodiseen luovuuteen ja käytäntöä luovaan metodisuuteen ns. todellisuustieteen hengessä hakien näin myös sosiaalityön tutkimuksen erityisyyttä.

Sosiaalityön tieteellinen itsenäistyminen ilmenee myös Janus-lehdessä etukannen tietona. Sosiaalityön tutkimuksen seura on nykyisin toinen lehden tasavertaisista julkaisijoista. Toki sosiaalityön julkaisut ja keskustelut ovat löytäneet paikkansa Januksessa sen ensimmäisestä numerosta lähtien. Vuonna 1999 tuotettiin erityinen keskustelunumero (Janus 4/1999) sosiaalityön tutkimuksen suunnista. Tämä keskustelu oli tuolloin ajankohtaista, kun oli saatu perustettua sosiaalityön valtakunnallinen tutkijakoulu, yliopistoverkko SosNet ja sen puitteissa myös sosiaalityön erikoitumiskoulutus, sosiaalityön ammatillinen lisensiaatin tutkinto. Pohdinnan kohteena olivat sosiaalityön erityisyys ja oman tutkimuksellisen profiilin luominen ja tutkimusmetodologiset lähestymistavat, mutta myös sosiaalityön paikka yhteiskunnassa ja tiedemaailmassa.

Perinteisesti, 1980-luvun alun koulutuspoliittisten päätöksillä syntyneen patriarkaalisen perheyhteyden myötä, sosiaalityön ollessa sosiaalipolitiikan ja eräissä tapauksissa myös sosiaalipsykologian ja sosiologian osina, oli luonnollista, että sosiaalityön jatko-opiskelijat väittelivät esimerkiksi sosiaalipolitiikka-pääaineessa. Myös tutkimusprojektit olivat sekä nimiltään että lähtökohdiltaan niin sosiaalipolitiittisia, että niitä on vaikea tunnistaa sosiaalityön alaan kuuluviksi. Useimmat näistä opiskelijoista ovat kuitenkin halunneet sitoutua sosiaalityöhön. Heillä on myös ollut oikeus viedä loppuun sosiaalityössä väitellen ne opinnäytetyönsä, jotka vielä heijastelevat sosiaalipolitiikan valtakautta. Vasta sosiaalityön irrottautuminen sosiaalipolitiikan ohjausnuorista on mahdollistanut laajamittaisemmin sosiaalityölähtöisen ja sosiaalityöksi jo nimeytyvienkin tutkimushankkeiden ja väitöskirjojen toteuttamisen. Kuten kaikilla oppialoilla, muttei vähiten sosiaalityössä, voi tutkijoiden mielenkiinto lisäksi kohdistua hyvin erilaisiin ja eritasoisin ilmiöihin, joilla kuitenkin on merkitystä oppialan kannalta. Ylipäänsä tiukkojen rajojen vetäminen oppialojen välille ei kai muuten olisi niin tärkeääkään, jollei tutkimuksen ja ylipäänsä koulutuksen rahoitusjärjestelmä ja hengissä säilymiskamppailu siihen pakottaisi tulosukaaseineen.

Sosiaalityön laitokset maan kuudessa sosiaalityön opetusta ja tutkimusta harjoittavassa yliopistossa ovat vähillä voimavaroillaan kuitenkin olleet koulutusvastuuseensa nähden – onhan sosiaalityö ainoita yhteiskuntatieteellisiä oppialoja, joka kantaa vastuuta lakisääteisesti säännellystä professionaalista koulutuksesta – suhteellisen tuloksellisia. Esimerkiksi SosNetin koordinoima tutkijakoulu sai tuoreessa arvioinnissa varsin hyvän palautteen. Samoin ovat yksittäiset sosiaalityön yksiköt menestyneet kohdalleen osuneissa tutkimuksen kansainvälisissä arvioinneissa. Kiitosta on saanut myös

paljon työtä vaatineen käytäntöyhteistyön rakentaminen ja yliopistojen ns. kolmannen tehtävän esimerkillinen toteuttaminen sosiaalialan osaamis- ja kehittämiskeskusyhteistyön sekä opetus- ja tutkimusklonikoiden muodossa. Kuitenkin taitaa niin ansaittujien kuin perustehtävän – oman oppialan tutkimustietoon perustuva opetus ja uuden tieteellisen tiedon tuottaminen alalle – kannalta välttämättömien resurssien saaminen olla hyvin vaikeaa. Tämä näkyy niin tutkijakoulujen paikkajaossa, tutkimushankkeiden rahoituksessa, henkilöstöresurssien jaossa kuin korkeakoulupoliittisissa linjanvedoissakin. Liekö ongelma sitten salonkikelpoisuudessa?

Sosiaalityön tutkijakoulutuksen tuloksia on näkyvissä tämänkin lehden artikkeleissa, jotka ovat oiva esimerkki käytäntösuhteen merkityksestä sosiaalityön tutkimuksen suuntaamisessa. *Terhi Laine* on äskettäin väitellyt Helsingissä. Hän on kiinnostunut siitä, miten sosiaalialan käytännöistä rakentuva tieto ja asiantuntijuus yhdistyvät työntekijän identiteettimäärittelyyn. Tulkitessaan asiakkaiden tarinoita työntekijä ei ole ainoastaan tiedon käyttäjä, vaan myös tiedon tuottaja, ja identiteetti kietoutuu tiedon tuottamisen prosessiin. Usein nämä tiedonmuodostuksen prosessit eivät ole näkyviä tai tiedostettuja. Tällä tavoin käytäntöjä hahmottava tutkimuskohde on tärkeä, koska työn arjessa myös työntekijöiden itsemäärittelyt voivat jäädä näkymättömiksi. Identiteettien rakentuminen on yhteydessä asiakkaille tarjottaviin muutosmahdollisuuksiin eli Laineen mukaan identiteetit ovat suhteessa parisuhdeväkivaltaan puuttumiseen, asiakkaiden elämään ja myös työn kehittämiseen, ammattikäytäntöjen muodostumiseen osana yhteiskunnallisia käytäntöjä. *Merja Anis*, tutkimustyönsä pääosan SosNetin tutkijakoulussa tehnyt, väitöskirjaansa viimeistelevä sosiaalityön tutkija käsittelee artikkelissaan, miten suomalaiset sosiaalityöntekijät jäsentävät ja tulkitsevat maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa tehtävän sosiaalityön erityisyyttä. Soveltamallaan kehysanalyysillä hän tuo näkyviin maahanmuuttajasosiaalityöhön ja -asiakkaisiin liitettyjen tulkintojen moninaisuuden ja monikerroksisuuden. Eri kehyksissä auttajan ja autettavan roolit määrittävät eri tavoin. Artikkele osoittaa, että erilaisten maahanmuuttajasosiaalityöhön liitettyjen käsitystapojen näkyväksi tekeminen ja niiden kriittinen tarkastelu on tärkeää, sillä ammatillaiset tuottavat näitä jäsenyyksiä usein tiedostamatta niiden yhteyksiä laajempaan keskusteluun maahanmuuttajista ja monikulttuurisuudesta. Sosiaalityön diskurssi maahanmuuttajista voi erilaisten tulkintatapojen näkyväksi tekemisen myötä monipuolistua ja kiinnittyä yleisempään keskusteluun monikulttuurisuudesta. Samalla asiakkaille rakentuvat erilaiset asemat ja identiteetit tulevat mahdollisiksi ja näkyviksi.

Sosiaalityön tutkimuksen näkökulmasta lehden sisältö on ajankohtainen ja se heijastelee hyvin keskeisiä keskusteluteemoja tavalla, johon törmää myös alan kansainvälisissä lehdissä. Valikoimassa on esillä ylipäänsä sosiaalityön tiedontuotanto, erityisesti käytäntösuhteisesti merkittäviä empiirisiä tutkimuksia, tutkimusmetodologisesti syväluotaavia ja kriittisiä pohdintoja ja tutkimuspoliittisia erittelyjä. *Nordisk sosialt arbeid* -lehti on sosiaalityön ammattijärjestöjen jo 1980-luvun alussa aloittanut lehti, joka 2000-luvulle tultaessa on ponnistanut tieteellisesti tärkeäksi pohjoismaiseksi referee-julkaisuksi. Viimeisessä numerossa keskustellaan tutkimustiedon merkityksestä sosiaalialalla Mats Börjesonin vastavalmistuneeseen väitöskirjaan viitaten. Siinä tuodaan esiin paitsi suuri halu ja tarve saada oman työn kohdeproblematiikkaa, tässä kodittomuutta, koskevaa tietoa, myös pohdinnat tutkimustiedon saatavuudesta ja käytettävyydestä. Janusta ajatellen voi tässä mielessä kiittää myös yhteisyyttä sosiaalipolitiikan kanssa. Sosiaalipoliittinen tutkimus tuottaa sosiaalityön kohdeproblematiikan kannalta korvaamattoman tärkeää tietoa. Kansainvälisesti yksi arvostetuimpia sosiaalityön aikakauslehtiä on *Qualitative Social Work*. Sen viimeisessä numerossa on paitsi ammattikäytäntöjä tarkastelevia artikkeleita, myös haasteellista metodologista keskustelua ja kärjekäs artikkeli tutkimuksen rahoituksen

kriteereistä. Janus vertautuu hyvin näihin lehtiin, vaikkei ihan täytäkään tieteellisyyden lähes pyhää imperatiivia: vain kansainvälinen on jotain.

Synnöve Karvinen-Niinikoski

*sosiaalipolitiikan, erityisesti sosiaalityön professori (ma.), Helsingin yliopisto
synnove.karvinen@helsinki.fi*

SOSIAALITYÖN TUTKIMUKSEN PÄIVÄT 2007
"Sosiaalityön tulevaisuuden suunta?"

15.-16.2.2007, Lapin yliopisto, Rovaniemi
